

Running head: TRANSLATING SCIENCE FICTION

TRANSLATING SCIENCE FICTION: THE HITCHHIKER'S GUIDE TO THE GALAXY

by

Seda Manucharyan

Presented to the
Department of English & Communications
in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Degree of Bachelor of Arts

American University of Armenia
Yerevan, Armenia

May 21, 2019

Table of Contents

Abstract	2
Introduction.....	3
Literature Review.....	4
Research Questions and Methodology.....	9
Research Findings and Analysis	12
Limitations and Avenues for Future Research.....	19
Works Cited.....	20
Appendix.....	23

Abstract

Science fiction poses unique challenges for translators, as it can be difficult to adequately communicate the often-complex vocabulary and concepts. Based on translating “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy”, a Sci-Fi novel by Douglas Adams, four key areas of difficulty were determined; two common elements for any piece of science fiction – technical terms and neologisms – and two elements specific to Adams’ novel – humour and anglicisms. A set of rudimentary practical translation guidelines for tackling those areas was created for Armenian Sci-Fi translators based on Vinay and Darbelnet’s model of translation methods. Technical terms and anglicisms were found to be conveyed effectively through direct translation processes, neologisms can be managed both through direct and oblique processes, and humour is most efficiently handled through oblique translation.

Translating Science Fiction: The Hitchhiker's Guide to the Galaxy

Before addressing the translation of science fiction literature, the genre itself must be defined. According to Associate Professor of English at the University of Pittsburgh, Dr. Beshero-Bondar (2018):

Science fiction reflects on technology to consider how it might transform the conditions of our existence and change what it means to be human. "Sci-Fi" is the genre that considers what strange new beings we might become – what mechanical forms we might invent for our bodies, what networks and systems might nourish or tap our life energies, and what machine shells might contain our souls.

Thus, it can be said that the extraordinary circumstances that serve as the backdrop for Sci-Fi stories cannot be expressed in everyday vocabulary. This could compel translators to experiment with various translation techniques and even expand the target language to adequately convey the source text.

Despite the popularity of the genre (Hakobyan, 2015), it appears that there are more Russian than Armenian translations of science fiction literature available to the average consumer. Therefore, a certain technical framework should be established to aid in the translation process and increase the number of science fiction titles in Armenian.

This study attempts to do just that, by using two translation techniques – direct and oblique – to create a translation of an excerpt from Douglas Adams' science fiction novel "The Hitchhiker's Guide to the Galaxy" and discover which techniques more effectively and meaningfully convey the source text to an Armenian reader.

"The Hitchhiker's Guide to the Galaxy" by Douglas Adams was chosen for its sheer popularity: according to Goodreads, a social networking site for cataloging books, it is the second most popular science fiction novel read by its users, with over 1,165,482 ratings

(“Popular Science Fiction Books”, 2018). The novel follows a British man named Arthur Dent, who is saved by an alien by the name of Ford Prefect as he warns him that the Earth is about to be destroyed by another alien race called the Vogons. The two escape the planet, and are then picked up by the alien Zaphod Beeblebrox, the president of the galaxy, Tricia McMillan, a human being, and Marvin, a robot struggling with depression. The band of unlikely friends then proceed to go on unpredictable and elaborate adventures throughout the galaxy (Stouten, 2012).

Literature Review

This study examines direct and oblique translation techniques to determine which translation approaches will help convey Douglas Adams’ “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy” more effectively and meaningfully for an Armenian reader. The sources used include background information on the two types of techniques and the theories that correspond with them, a few examples of science fiction literary translation done in the past, and issues that cropped up during those translations.

“Understanding translation” describes the model of translation used in this translation project: Vinay and Darbelnet’s dichotomy of direct and oblique translations (Schjoldager, Gottlieb, & Klitgård, 2008). Vinay and Darbelnet define seven distinct translation procedures – three direct ones, which focus on the source text and retaining the structure, and four oblique procedures, which focus on the target text and retaining the meaning or atmosphere (Schjoldager et al., 2008).

Two theories from Munday’s “Introducing translation studies: Theories and applications” were used for the translation project: Text type theory and Translation-oriented text analysis (Munday, 2001). Katharina Reiss’s Text type theory focuses on viewing the

source text as a whole, determining its function, and translating it in a way that retains that function. Christiane Nord's Translation-oriented text analysis, on the other hand, treats literary translation as a communication of the source text on a sentence level (Munday, 2001).

As "The Hitchhiker's Guide to the Galaxy" is considered science fiction, this study examines the previous experiences of science fiction translators to see the difficulties faced and the methods used to overcome them. "Translating the Hitchhiker's Guide to the Galaxy" is a project focused around translating excerpts from Douglas Adams' Sci-Fi series from English into Dutch. The paper includes information on both the author and the series, the issues the translator faced during her project, and the two translated passages (Stouten, 2012). The issues included the translation of neologisms or "terms invented by a writer, which are not part of daily speech" (Stouten, 2012, p. 15), humour, and anglicisms (Stouten, 2012). While this translation project focuses on determining the best translation techniques for Armenian, which is very far from Dutch, the source text is nevertheless the same and despite the huge difference in languages, the difficulties faced are similar as well.

Another example is "Translating Verne: An extraordinary journey", a description of a translator's experience with translating "Travel Scholarships" by Jules Verne. Much like the previous source, it includes a summary of the source text, key issues the translator faced (such as new vocabulary terms, plays on words, French syntax, precise scientific terminology), and some examples of how the translator dealt with the aforementioned issues (Hernández, 2005). New vocabulary terms and scientific terminology are heavily present in both Jules Verne's and Douglas Adams' writing, so this source is a practical base for this translation project.

"Translation and the development of science fiction in twentieth-century China" tells the history of Chinese translations of Western science fiction, and how translations of the genre influenced its creation in Chinese literature itself. Jiang focuses on how a suitable

political and social climate is necessary for the popularity of translating and creating science fiction, as well as disseminating its plots and ideas to the general public (Jiang, 2013). The source offers insight into the conditions needed to encourage the spread of science fiction. The study helps argue that, much like in China, translations of sci-fi literature could strengthen the sci-fi genre in Armenian literature.

“A comparative analysis of translation strategies in the Turkish translation of songs in Walt Disney's animated musical movies: “Hercules” and “Frozen””, as its title suggests, recounts the strategies of Turkish translators while translating several songs from Disney films. The translators used Peter Low’s translation strategies (translation, adaptation, and replacement) and Skopos theory (purpose-based translation theory) as their theoretical framework. The source analyzes several translations to determine which of Low’s strategies were preferred by Turkish translators, with varying results (Metin Tekin, & Isisag, 2017). Disney songs include humour and wordplay, which are major components of Douglas Adams’ writing, so the source aids in the translation process.

The experiences discussed previously bring up a few main difficulties present in science fiction translation, and specifically in translating “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy”, that this translation project attempts to overcome. These issues are technical translation and neologisms, humour translation, and translation of anglicisms.

“The translation of neologisms: Challenges for the creation of new terms in Indonesian using a corpus-based approach” analyzes the creation of neologisms through translating English texts on economics into Indonesian. The source focuses on a few English economics textbooks chosen at random, and their Indonesian translations. As methodology, a computer program for linguistics research was used to analyze the translations of key economics terms and divide them into SL (source language) oriented and TL (target language) oriented terms (Karnedi, 2011). While the research is overly technical, it is an

important analysis of neologisms and their creation and helps in translating Douglas Adams into Armenian. The differences between words created while favouring the target language and those favouring the source language outlined in the text serve as a valuable example for this translation project.

“A study of the translation of neologisms in technical texts: A case of computer texts” studies the translation of computer terminology from English into Persian. Several computer texts in English and their Persian translations are chosen, and the neologisms present within the texts are compared. Transference (a procedure used in direct translation) was found to be the most common tool used to translate English computer terminology into Persian. That is mostly due to the ever-evolving nature of the vocabulary used in that field, which would force translators to constantly create neologisms to keep up (Moghadam, & Sedighi, 2012). As this translation project tackles technical, scientific, and computer terminology present in “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy”, the experiences and methods of Persian translators discussed in the source are used to determine and include the most effective translation techniques.

“The Translation of Neologisms” is an introduction to the concept of neologisms. It includes general information on techniques behind creating new words, types of neologisms, and methods of translation. It also talks about creating neologisms in literary versus non-literary texts (Sayadi, 2011). The source serves as the foundation for understanding neologisms and all the ways they can be created for this translation project. The information gathered by Sayadi in one comprehensive source helps both in identifying the types of neologisms present in Adams’ writing, and in translating those neologisms.

“Barriers to technical terms in translation: Borrowings or neologisms” compares the frequency of use between neologisms coined by the Academy of Persian Language and Literature (APLL) and borrowed foreign words by students while translating technical terms

into Persian. The study used surveys for its methodology – students from multiple disciplines were selected and asked to look at texts and fill out a familiarity questionnaire and a terminology test on the technical terms from those texts. In the familiarity questionnaire, the students were asked if they were familiar with the Persian translations of the terms coined by the APLL, and in the terminology test, the students were asked to fill in the Persian equivalent of English terms in the target text. The study showed that students preferred to use borrowings rather than APLL-coined terminology, and there was a correlation between familiarity with APLL terminology and frequency of its use (Talebinejad, Dastjerdi, & Mahmoodi, 2012). The source deals with technical terminology, which is heavily present in the source text for this project. As this project aims to produce a translation which will make the source text more understandable for an Armenian audience, it is critical to choose the optimal translation techniques. The study helps in determining those techniques, aiding in the understanding and even popularization of Douglas Adams' neologisms.

“Humor and translation - An interdiscipline” describes types of jokes, the issues and variables present in their translation, and traditional approaches to the translation of humour. The author focuses on the problem of source text-oriented translation versus “funniness”, pointing out that a translator is forced to prioritize conveying the text of the source over the humorous atmosphere of the source (or vice versa) to achieve their goal. He also recounts the many restrictions a translator faces, such as knowledge of both cultures, their habits, inside jokes, while translating humour (Zabalbeascoa, 2005). As “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy” is full of humour, the source helps identify the types of jokes being translated, and the available methods of translation. Zabalbeascoa also offers a general method of translating humour, “binary branching”. Binary branching can be adapted to be used on any type of joke, in order to determine its goal and how it can best be translated, which makes dealing with humour much easier during this translation project (Zabalbeascoa, 2005).

“Anglicisms in Translation” focuses on the use of English borrowings, also known as anglicisms, in Dutch cookbooks. The study analyzes cookbooks both written in and translated into Dutch using a corpus-based approach and compares them to determine whether a significant difference between the use of anglicisms by translators and by original authors exists. Original Dutch writing was determined to contain 1.4 times as many anglicisms as Dutch translations (Dekker, 2014). Aside from the main research, the source offers an overview on borrowing as a translation procedure and anglicisms – their identification, classification, and use in translation. As the source text for this translation project is in British English, this source helps in the formation of the translation.

While reviewing the experiences of science fiction translators, several problematic areas were determined which cause difficulties in translating Douglas Adams’ “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy.” These areas are technical translation, translation and creation of neologisms, translating humour, and anglicisms. Several sources offer procedures from several translation techniques, to overcome any issues in these areas. However, there is a lack of sources referring to translating English science fiction literature into Armenian. Therefore, I faced unique difficulties in my translation which I deal with without a precedent-based approach.

Research Questions and Methodology

The central research question of this capstone project is: Which translation approach communicates Douglas Adams’ “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy” more effectively and meaningfully to an Armenian reader?

This includes four sub-questions:

1. When translating Sci-Fi in general, which translation approach more effectively and meaningfully communicates technical terms present in the text?
2. When translating Sci-Fi in general, which translation approach more effectively and meaningfully communicates neologisms present in the text?
3. When translating “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy”, which translation approach more effectively and meaningfully communicates humour present in the text?
4. When translating “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy”, which translation approach more effectively and meaningfully communicates anglicisms present in the text?

This methodology of this translation project is divided into two parts: the translation process and the evaluation process. The translation process entails creating a translation of “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy” by Douglas Adams, from English to Armenian. The evaluation process takes place after the translations are complete and involves analyzing the produced translation to respond to the questions above.

During the translation process, Vinay and Darbelnet’s dichotomy of direct and oblique translations is used as the model of translation (Schjoldager, Gottlieb, & Klitgård, 2008). The translation uses the three direct translation procedures and four oblique procedures defined by Vinay and Darbelnet (Schjoldager et al., 2008).

The three direct translation procedures used are:

1. Borrowing – using an element from the source text in the target text without any change, i.e. borrowing the word from the source language (e.g. sombrero)
2. Calque – transferring the structure of an element from the source text into the target language; essentially breaking down compound words and literally translating each component (e.g. skyscraper - երկնաքեր)
3. Literal translation – translating word-for-word (e.g. cat - կուռն)

The four oblique procedures used are:

1. Transposition – changing the word class without changing the message (e.g. interesting - հետաքրքիրն է)
2. Modulation – slightly changing the meaning and/or point of view (e.g. it's not easy - դժվար է)
3. Equivalence – finding an expression in the target language which is different from the one in the source text, but carries the same meaning (e.g. You can say that again - Էլ մի ասա)
4. Adaptation – changing a cultural reference to one more familiar to members of the target culture (e.g. onigiri - jelly-filled doughnuts) (Schjoldager et al., 2008).

The theoretical framework for the translation process consists of two theories:

Christiane Nord's Translation-oriented text analysis and Katharina Reiss's Text type theory.

Christiane Nord's Translation-oriented text analysis focuses on the source text at a sentence level and considers literary translation a communication of the source via direct translation techniques (Munday, 2001). Katharina Reiss's Text type theory puts the emphasis on perceiving the source text as one whole. This theory centers around clarifying the main function of the source and retaining that function throughout the translation process and in the target text (Munday, 2001).

The evaluation process includes a content analysis of the created translation. It aims to address the decisions made during the translation stage and determine the approaches used for each key aspect of the created translation – technical terms, neologisms, humour, and anglicisms – as well as any other difficulties which arose in the translation process, to create a preliminary practical framework for the translation of English science fiction literature into Armenian.

Research Findings and Analysis

Overall, the translation was attempted to be created as close to the source text as possible without losing the meaning or atmosphere of the story. Throughout the course of the translation process, multiple approaches were used to overcome difficulties in each problem area – technical terms, neologisms, humour, and anglicisms, all of which often overlap – and those deemed most effective are described below.

Technical terms

Technical terms can usually be borrowed through transliteration into the target language, as this increases ease of communication in a globalized world. Even when an official translation exists, people often use the most commonly understood word instead (Talebinejad, Dastjerdi, & Mahmoodi, 2012). We can often see this in Armenian, for example with the frequent use of “իւնտրիւտ” instead of “համացանց”. However, such transliteration also completely removes the meaning of the word; if one translated the word “airlock” in “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy” as “էիլլոք” and not “օդախցան”, an Armenian reader would be unable to quickly understand what the word means. This can be contrasted with words such as “electrode”, which is simply transliterated as “էլեկտրոդ” in Armenian, as it is a technical term already commonly used in scientific fields.

Unsurprisingly, there are multiple words describing parts of spaceships in the chapter, such as “airlock”, mentioned above, “hatchway”, and “spaceship” itself. While these words may be widely used by English speakers, the lack of Sci-Fi in Armenian pop culture means these words cannot simply be borrowed into the target language without a significant loss in meaning. Therefore, the direct translation process of calque is used to create the word “օդախցան”, and a near-calque is used to create “դռանցք” (doorway) and “աստղանավ” (starship).

The line between technical terms and neologisms is often blurred by Sci-Fi, as the two are not mutually exclusive. Adams uses both in the line “imagery intensifiers, rhythmic modulators, alliterative residulators and simile dumpers” (Adams, 2012), to create the alien machinery used to fully appreciate poetry. While direct translation can easily be used for the words “intensifiers” and “modulators” (“նլծեղացուցիչներ” and “եկևէջիչներ”), “residulators” and “dumpers” don’t actually exist (yet). As in the case of the word “airlock”, borrowing those words would mean losing an important part of the meaning, so a neologism has to be created, in this case, through direct translation – “նսսվածքիչներ”, from the word “residue” (“նսսվածք”) and “կուսակիչներ” from the word “dump” (“կույս”).

As a rule of thumb, technical terms that have already entered popular circulation as borrowings should be kept that way instead of creating an artificial neologism for the sake of adapting the word to the Armenian language. Newer terms or terms that aren’t well known by the general public, on the other hand, should be translated either literally or through the process of calque to make sure the meaning is easily understood by a reader when they see it.

Neologisms

Neologisms are almost always present in science fiction, as authors find that expanding their language is the only way to be able to properly express their futuristic ideas. This project includes a whole poem, which appears to be a mixture of English and borrowed words from a foreign, alien language. Essentially, it can be described as nonsense poetry. The choice between simply borrowing the alien neologisms into Armenian or creating Armenian neologisms is a difficult one. The Armenian translation of Lewis Carroll’s “Through the Looking-Glass, and What Alice Found There” includes the nonsense poem “Jabberwocky”, which was translated into Armenian by Samvel Mkrtyan. Mkrtyan chose to create completely new words to convey the feeling of the original poem such as translating

“Jabberwocky” as “Փրչրթաւն” (Carroll, 1871/1994). Using the oblique translation technique, the translator created a poem that seems like it should be understandable to an Armenian reader, as the words have Armenian roots, but still has no discernible meaning.

However, in this project, the translation of the Vogon poetry in Chapter 7 of “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy” is kept very similar to the original:

Օ՛, ֆռեղված գռանթբագլի... ձեր միքթուռագիսները ինձ համար

Կարծես փրռողրղ գեբբրրբրոշիտներ `լրջիդ մեղվի վրա:

Գրուս, ես Ձեզ աղաչում եմ, իմ ֆունթոդ թրրլինգրոմներ:

Եվ հուիչորեն դռանգլի ինձ նմված բինդլվուրդներով,

Թե չէ կպատռեմ քո գորովարթները իմ բլրրգլքռանչրնով, տե՛ս թե չեմ անի:

O freddled grumbuggly... thy micturations are to me

As plurdled gabbleblotch-its on a lurgid bee.

Groop, I implore thee, my foonting turlingdromes.

And hooptiously drangle me with crinkly bindlewurdles,

Or I will rend thee in the gobberwarts with my blurglecruncheon, see if I don't

(Adams, 2012).

As the poem is supposed to be objectively terrible, leaving the alien words as they are helps emphasize the discordant sounds and difficult flow of the writing, making it easier for the reader to empathize with Arthur and Ford. The direct process of literal translation and the oblique process of transposition was used for the English words, and the only changes made to the Vogon words are the translation of English suffixes such as “-ly” and “-ing” into their Armenian equivalents without altering the Vogon roots. This gives the poem enough of an Armenian feel to be vaguely understandable on a sentence level and yet remain a thoroughly nonsense poem.

Adams often includes wordplay in his writing, using it for humour as well as simply to convey something in an unusual way. For example, the usage of “bareface” instead of “tell a barefaced lie” is creative but poses a difficult decision for a translator – to create a similar neologism in Armenian, or to use the oblique process of equivalence and omit the neologism. An Armenian neologism, “սնտրտութի” was created for this project from the word “սնտրտ” or “brazen”, literally meaning “behave brazenly.” Creating a neologism both retains the ‘spirit’ of the source text and enriches the target language in a natural way.

In the case of neologisms, the oblique translation technique seems to be the most effective in conveying the source text without significant loss of meaning. However, when dealing with an alien language that is technically not meant to be understood, using the direct translation process of borrowing is an adequate alternative.

Humour

One of the ways Adams creates humour in the story is using onomatopoeias or, more specifically, interjections such as “hmmmm” or “arrghhhhh”. The excessive number of letters in the exclamations add to the atmosphere and humour of the dialogue. In Armenian such repetition of letters is rarely used, if ever, as the exclamation mark is often used to elongate sounds instead (“Օ”). However, this mark is used exclusively for vowels, and Adams makes it a point to stretch out consonants as well as vowels in his dialogues. Therefore, we must make a choice – either break grammatical rules and use the mark on consonants as well as vowels (and have multiple in one word, as multiple letters are repeated), or simply transliterate the onomatopoeias. This project sides with the latter, as it retains the humorous effect of the source text and bends grammatical rules without breaking them outright.

It must be emphasized that the interjections are borrowed in some cases, using direct translation, and are changed slightly through the oblique process of equivalence in others. This is due to the fact that some English interjections carry a different meaning in Armenian; for example, the Armenian “O” is perceived to be much more lofty and dramatic than the simple English “Oh”. It can be replaced with “Սհ” and “Էհ”, depending on the context, for a more accurate translation. Another change was prompted by the use of the anglicisms “er” and “erm” (Tottie, 2014), the Armenian equivalent of which would be “ըհ” and “ըմ” respectively.

As mentioned previously, wordplay is a recurring element of Adams’ comedic writing, and one of the examples present in the chapter covered by this research project is the word “non-pushing-people-about.” Translated into Armenian as “չ-մսարդկանց-այստեղ-այնտեղ-հրող”, it’s a silly compound word created through literal translation and the oblique process of equivalence. It is not a perfect solution, as the dashes in the neologism are decidedly un-Armenian, but they do make the word more legible.

All in all, translating humour is a complex task and one that ultimately has to favour the target text rather than the source to have any point. Therefore, free translation and oblique processes such as equivalence or even the more drastic adaptation should be opted for if direct translation cannot communicate the humour to the target language.

Anglicisms

The cultural aspect of translation is always a difficult one. In the case of Adams’ novel, the protagonist of the is British, and often references British culture. The translator’s dilemma in this case is whether to keep the references in the source text or to find equivalents in the culture of the target language, to help convey the meaning. Samuel Beckett wrote his play “Waiting for Godot” in both French and English and made several changes in the

English version to remove cultural references the English public would not understand (e.g. reference to the French prison, la Roquette) (Avagyan, 2019). Such an example in “The Hitchhiker’s Guide to the Galaxy” is Nelson’s Column, a monument in Trafalgar Square, London. Not being a widely-known symbol of British culture, it means little to an Armenian audience, so Arthur’s anguish over losing it is lost in translation. On the other hand, replacing it with a symbol more familiar for an Armenian reader also raises difficulties: which symbol to choose, how this change affects the story, and so on. For the purpose of this translation project, the name is simply translated literally, and a footnote added to explain its significance. However, I am of the opinion that replacing it with a different monument, or even just its (much more well-known) site, Trafalgar Square, is an equally valid solution.

The word “bloodyminded”, while used to describe someone prone to violence or bloodshed, can also mean someone stubborn or contrary in British English. So, the phrase “sheer bloodymindedness” (Adams, 2012) includes a very interesting double meaning when describing why Vogons still attempt to write poetry. They are both contrarians, as nobody enjoys their poetry, and prone to violence, as their poetry causes people actual physical pain. Unfortunately, the double meaning is lost in translation, and only being able to keep one meaning over the other, the chiefly British English meaning was prioritized, and the word was translated as “հակադրութուն”.

One of the most unexpected difficulties cropped up in the form of a very simple word – aunt. Armenian clearly differentiates between an aunt from one’s mother’s side and from the father’s side. There is no way to justify a decision to pick one over the other, which is very frustrating. This translation uses “մորաքույր” for no specific reason whatsoever.

Perhaps one of the most obvious cultural differences between the UK and Armenia is the difference in units of measurement. Armenian has borrowed the word “foot”, but due to

the metric system being the main system of measurement, a reader might not appreciate having to convert feet to meters on the fly, or even bother to do so. Using the direct technique of borrowing and just writing the dimensions of the chamber Arthur and Ford are trapped in in feet, six by eight, takes away from the terrible immersion a reader would feel if they instead read that the chamber was only three meters long and two meters wide. The oblique process of equivalence should be used to better convey the uncomfortable and claustrophobic atmosphere of the scene.

Anglicisms and cultural elements in general are very tricky to deal with. The translator must always balance between completely erasing the culture of the source and leaving the target audience confused and unable to relate. The solution would be to use the oblique translation technique when faced with phrases that carry less cultural significance (e.g. measurements) and attempt to use the direct translation technique for more culturally significant phrases (e.g. Nelson's Column) and include an explanation for the reader, if possible.

Overall, the translation of science fiction encompasses both oblique and direct translation techniques. The two key elements which unite all science fiction writing; technical terms favour the direct processes of borrowing, literal translation and calque, and neologisms can be translated through the direct processes of borrowing and calque, and the oblique processes of equivalence and adaptation. The two components which are present in much of Adams' works, and in "The Hitchhiker's" series; humour is best handled with oblique translation processes such as equivalence and adaptation, and anglicisms can be translated directly and explained to retain the cultural roots of the original.

Limitations and Avenues for Future Research

There is no objective way to judge a translation, especially in fiction, so the findings of this project are more broad suggestions rather than sophisticated, rigid rules for translators. Future research projects in the field of translating science fiction literature into Armenian could include a less translator-oriented approach and interviews with beta readers to gain insight into the readers' general perspectives as well. Translators specializing in poetry could also build upon this research and offer more creative solutions to translating Vagon poetry and nonsense poetry in general, perhaps using Schjoldager's expanded taxonomy of microstrategies rather than Vinay and Darbelnet's dichotomy of translation methods for a more detailed approach to individual translation processes.

Works Cited

- Adams, D. (2012). *The Complete Hitchhiker's Guide to the Galaxy: The Trilogy of Five*. Pan Books. Kindle edition.
- Avagyan, S. (2019). *Waiting for Godot* [PowerPoint presentation]. American University of Armenia.
- Beshero-Bondar, E. (2018). Science Fiction - Greensburg Campus: What is Science Fiction? University of Pittsburgh. Retrieved December 14, 2018, from <https://pitt.libguides.com/scifi>
- Carroll, L. (1994). *Through the Looking-Glass, and What Alice Found There* (2nd ed.). (Seferyan, S., Mkrtyan, S., Transl.) Yerevan: SamSon. (Original work published in 1871). Retrieved from http://grapaharan.org/Ալիսը_հայելու_աշխարհում
- Dekker, B. (2014). *Anglicisms in translation*. Leiden: Leiden University. Retrieved November 11, 2018, from <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/29894/Anglicisms%20in%20Translation.pdf?sequence=1>
- Eliot and Associates. (2005). *Guidelines for Conducting a Focus Group*. University of Mississippi. Retrieved December 14, 2018, from https://irep.olemiss.edu/wp-content/uploads/sites/98/2016/05/Trinity_Duke_How_to_Conduct_a_Focus_Group.pdf
- Hakobyan, G. (2015). «Այլ քաղաք»՝ ֆանտաստիկայի ժանրում միակ ամսաթերթը [“Other city”: the only science fiction periodical]. Aravot. Retrieved December 14, 2018, from <https://www.aravot.am/2015/02/27/546370/>
- Hernández, T.J. (2005). Translating Verne: An extraordinary journey. *Science Fiction Studies*, 32(1), 142-149. Retrieved November 11, 2018, from <http://www.jstor.org/stable/4241324>

- Jiang, Q. (2013). Translation and the development of science fiction in twentieth-century China. *Science Fiction Studies*, 40(1), 116-132. Retrieved November 11, 2018, from <https://www.jstor.org/stable/10.5621/sciefictstud.40.1.0116>
- Karnedi, M. (2011). The translation of neologisms: Challenges for the creation of new terms in Indonesian using a corpus-based approach. *International Journal of Scientific and Engineering Research*. Retrieved November 11, 2018, from <https://www.ijser.org/paper/The-Translation-of-Neologisms-Challenges-for-the-Creation-of-New-Terms.html>
- Metin Tekin, B., & Isisag, K. (2017). A comparative analysis of translation strategies in the Turkish translation of songs in Walt Disney's animated musical movies: “Hercules” and “Frozen”. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(1), 132-148. doi: 10.18298/ijlet.1662
- Moghadam, M., & Sedighi, A. (2012). A study of the translation of neologisms in technical texts: A case of computer texts. *International Journal of Scientific & Engineering Research*. Retrieved November 11, 2018, from <https://www.ijser.org/researchpaper/A-Study-of-the-Translation-of-Neologisms-in-Technical-texts-a-Case-of-Computer-Texts.pdf>
- Munday, J. (2001). *Introducing translation studies: Theories and applications*. London: Routledge.
- “Popular Science Fiction Books.” (2018). Goodreads. Retrieved December 14, 2018, from <https://www.goodreads.com/shelf/show/science-fiction>
- Sayadi, F. (2011). The translation of neologisms. *Translation Journal*, 16(2). Retrieved November 11, 2018, from <https://translationjournal.net/journal/56neologisms.htm>
- Schjoldager, A., Gottlieb, H., & Klitgård, I. (2008). *Understanding translation* (1st ed.). Aarhus: Academica.

Stouten, L. (2012). *Translating the Hitchhiker's Guide to the Galaxy*. Utrecht University.

Retrieved November 11, 2018, from

<https://dspace.library.uu.nl/bitstream/1874/252210/1/Bachelor%20Thesis%20UU.pdf>

Talebinejad, R., Dastjerdi, H.V., & Mahmoodi, R. (2012). *Barriers to technical terms in translation: Borrowings or neologisms*. ResearchGate. Retrieved November 11, 2018, from

https://www.researchgate.net/publication/263594591_Barriers_to_technical_terms_in_translation_Borrowings_or_neologisms

Tottie, G. (2014). On the use of uh and um in American English. *Functions of Language* 21(1), 6-29. doi: 10.1075/fo1.21.1.02tot

Zabalbeascoa, P. (2005). Humor and translation – An interdiscipline. *International Journal of Humor Research*, 18(2). Retrieved November 11, 2018, from

https://www.researchgate.net/publication/249929408_Humor_and_translation_-_An_interdiscipline

Appendix

Ավտոստոպով զրոսաշրջիկի միջգալակտիկական ուղեցույց

Գլուխ 7

Վոզոնյան պոեզիան իհարկե երրորդ ամենավատն է Տիեզերքում: Երկրորդ ամենավատը Քրիայի Ազգոթներինն է: Իրենց Վարպետ Բանաստեղծ՝ Գրունթոս Փքվածի «Տաղ՝ մի միջնամառային առավոտ թևատակումս գտած փոքր կանաչ գնդիկին» բանաստեղծության արտասանության ընթացքում նրա հանդիսատեսից չորսը մահացան ներքին արյունահոսությունից, ու Միջ-Գալակտիկական Արվեստի Խափանման Խորհրդի նախագահը ողջ մնաց՝ կրծելով իր սեփական ոտքերից մեկը: Հաղորդում են, որ Գրունթոսը «հիսպթափված» էր բանաստեղծության ընդունելությունից և պատրաստվում էր սկսել իր տասներկու հատորանոց՝ «Իմ սիրած լոգանքային գլգլոցներ» վերնագրով էպոսի ընթերցումը, երբ իր իսկ հաստ աղիքը, հուսահատորեն միտված կյանքն ու քաղաքակրթությունը փրկելուն, թռավ ուղիղ վեր նրա վզով և խեղդեց նրա ուղեղը:

Ամենավատ պոեզիան դրա ստեղծողի՝ Անգլիայի Էսսեքս կոմսության Գրինբրիջ քաղաքից Փոլա Նենսի Միլլսթոուն Ջեննինգզի հետ միասին ոչնչացվեց Երկիր մոլորակի կործանման ժամանակ:

Պրոսթեթիկ Վոզոն Ջելցը շատ դանդաղ ժպտաց: Դա արեց ոչ այնքան էֆեկտի համար, ինչքան որովհետև փորձում էր վերհիշել մկանային շարժումների հաջորդականությունը: Նա չափազանց բուժիչ գոռոց էր անցկացրել իր բանտարկյալների նկատմամբ և այժմ իրեն բավականին հանգիստ էր զգում ու պատրաստ՝ մի փոքր դաժանության:

Բանտարկյալները նստած էին Պոեզիայի Գնահատման Աթոռներին՝ կապկպած: Վոգոնները պատրանքներ չունեին, թե ինչպես էին վերաբերվում ընդհանրապես իրենց ստեղծագործություններին: Նրանց վաղ ստեղծագործական փորձերը կազմում էին մահակահարող պնդման մի մաս, որ իրենք ընդունվեն որպես ճիշտ զարգացած և կրթված ռասսա, բայց այժմ միակ բանը, որ նրանց դրդում էր առաջ՝ լիակատար հակադրությունն էր:

Սառը քրտինքը կանգնեց Ֆորդ Պրեֆեկտի ճակատին ու շրջանցելով իր քունքերին փակցված էլեկտրոդները սահեց ցած: Դրանք ամրացրած էին էլեկտրոնային գործիքների մի շարանի. պատկերավորության ուժեղացուցիչներ, ռիթմի ելևէջիչներ, բաղաձայնությային նստվածքիչներ և համեմատության կուտակիչներ, բոլորը նախագծված՝ բանաստեղծության զգացողությունը բարձրացնելու ու համոզվելու, որ բանաստեղծի մտքի ոչ մի երանգ կորցրած չէր:

Արթուր Դենթը նստած դողդողում էր: Նա պատկերացում չուներ՝ ինչ է նրան սպասում, բայց գիտեր, որ մինչ այժմ տեղի ունեցած բաներից և ոչ մեկն էլ նրան դուր չէր եկել, ու չէր կարծում, որ որևէ բան հավանական է փոփոխվի:

Վոգոնը սկսեց կարդալ՝ իր իսկ հնարած մի փոքրիկ գարշահոտ հատված:

— *Օ՛, ֆռեղված գրանդթագլի...* - նա սկսեց: Ֆորդի մարմինը ջղաձգվեց՝ սա ավելի վատ էր, քան նա սպասում էր:

— *...Ձեր միքթուռացիաները ինձ համար / Կարծես փլրոշրոյ գեբբրլբլոշխոներ՝ լորջիդ մեղվի վրա:*

— Ասասաասա՛ռռռռհհհհհհ, - ասաց Ֆորդ Պրեֆեկտը, հետ քաշելով իր գլուխը երբ ցավի բեկորներ դմփղմփացրեցին իր միջով: Նա խավարորեն տեսնում էր իր կողքին Արթուրին՝ իր նստարանի մեջ օրորվելիս ու ճոճվելիս: Նա սեղմեց իր ատամները:

— *Գրուպ, ես Ձեզ աղաչում եմ, - շարունակեց անողորմ Վոզոնը, - իմ ֆունկցիոնալ թրոլինգորումներ:*

Նրա ձայնը բարձրանում էր մի սարսափելի՝ կրքոտ ճղճղոցային տոնի:

— *Եվ հուշորեն դռանցիլի ինձ նմված բինդվորդներով, / Թե չէ կպատռեմ քո գործվարթները իմ բլրոգլքռանչրնով, տե՛ս թե չեմ անի:*

— Նննննննննյյյյյրրրրրրր՝ռռռռռռռհհհհհ, - ճչաց Ֆորդ Պրեֆեկտը ու մի վերջին անգամ ջղաձգվեց, երբ վերջին տողի էլեկտրոնային ուժեղացումը ամբողջ թափով խփեց նրա քունքերին: Նա թուլացավ:

Արթուրը օրորվեց:

— Այժմ, Երկրացիներ ... - բզբզ Վոզոնը (նա չգիտեր, որ Ֆորդ Պրեֆեկտը իրականում Բետելգեյզեի մոտակայքում մի փոքր մոլորակից էր, ու եթե իմանար է՛լ դա նրան չէր հետաքրքրի) - Ես ձեզ ներկայացնում եմ մի պարզ ընտրություն: Կա՛մ մահացեք տիեզերքի վակուումում, կա՛մ... - նա մեյոդրամատիկ ազդեցության համար դադար արեց, - ասեք ինձ որքա՛ն լավն էր ձեր կարծիքով իմ բանաստեղծությունը:

Նա նետեց իրեն հետևանց հսկայական չղջիկաձև կաշվե նստարանին ու նայեց նրանց: Կրկին փորձեց ժպիտը:

Ֆորդը հագիվհագ շունչ էր քաշում: Նա գլորեց իր փոշոտ լեզուն իր ծարավ բերանով ու տնքաց:

— Իրականում ինձ շատ դուր եկավ, - պայծառորեն ասաց Արթուրը:

Ֆորդը շրջվեց ու բերանբաց նայեց նրան: Ահա մի մոտեցում, որը պարզապես նրա մտքով չէր անցել:

Վոգոնը բարձրացրեց մի ապշած ունք, որը արդյունավետ կերպով ծածկեց նրա քիթը և հետևաբար վատ բան չէր:

— Օ, դե լավ է... - նա բզբզաց, զգալի զարմանքի մեջ:

— Օ՛, այո, - ասաց Արթուրը, - Ես մտածեցի, որ որոշ մետաֆիզիկական պատկերները հատկապես շատ ազդեցիկ էին:

Փորդը շարունակեց նրան ակնապիշ հայացքով նայել, դանդաղ դասավորելով իր մտքերը այս ամբողջովին նոր գաղափարի շուրջ: Նրանք իրոք կարողանալու՞ էին աներեսել իրենց ճանապարհը այստեղից դուրս:

— Այո, շարունակեք... - հրավիրեց Վոգոնը:

— Ահ... և ըմ... նաև հետաքրքիր ռիթմիկ հնարքները, - շարունակեց Արթուրը, - որոնք կարծես հակադրեին... ըմ...ըմ... - նա շփոթվեց:

Փորդը թռավ նրա փրկության, փորձելով.

— Հակադրեին հիմնական փոխաբերության պուրոռեալիզմը... ըմ... - նա էլ շփոթվեց, բայց Արթուրը կրկին պատրաստ էր:

— ...մարդկության...

— Վոգոնության, - Փորդը ֆշշաց նրա վրա:

— Ահ, այո, Վոգոնության (կներեք)՝ բանաստեղծի կարեկցող հոգու, - Արթուրը զգում էր՝ այժմ ինքը վերջնագծի մոտ էր, - որը հնարում է չափածոյի կառուցվածքի միջոցով ազնվացնել սա, գերազանցել դա, և համաձայնության գալ մյուսի հիմնական երկվության հետ, - (նա հասնում էր հաղթական կրեշենդոյի...) - և մարդ մնում է խորիմաստ ու վառ ներըմբռնումով... ըմ ... - (... որը հանկարծ սպառվեց):

Փորդը ցատկեց գլխության հարվածով.

— Այն բանի, ինչի մասին էր բանաստեղծությունը, - նա գոռաց: Բերանի ծայրով. «Ապրես, Արթուր, շատ լավ արեցիր»:

Վոզոնը նրանց զննեց: Նրա դառնացած ռասսայական հոգին մի պահ զգացվեց, բայց նա մտածեց՝ ոչ. շատ քիչ է, ու շատ ուշ: Նրա ձայնը խոզանակած նեյրոն ճանկող կատվի որակ ընդունեց:

— Այսինքն դուք ասում եք, որ ես պոեզիա եմ գրում որովհետև իմ ստոր կոպիտ անսիրտ արտաքինի տակ ես իրականում պարզապես ուզում եմ սիրվել, - նա դադար արեց: - Դա ճիշտ է:

Փորդը ծիծաղեց մի նյարդային ծիծաղ:

— Դե, կարծում եմ՝ այո, - նա ասաց, - չէ որ մենք բոլորս էլ, խորքում, դե գիտեք... ըմ...:

Վոզոնը վեր կացավ:

— Չէ դե, դուք լրիվ սխալվում եք, - նա ասաց, - ես պարզապես պոեզիա եմ գրում իմ ստոր կոպիտ անսիրտ արտաքինը խիստ հանգստության մեջ գցելու համար: Ես ձեզ միևնույնն է դուրս եմ գցելու նավից: Պահա՛կ: Տարեք բանտարկյալներին համար երեք օդախցան և դո՛ւրս նետեք նրանց:

— Ի՞նչ, - գոռաց Փորդը:

Մի հսկա երիտասարդ Վոզոն պահակ քայլեց առաջ ու իր հաստ ճարպալից բազուկներով քաշեց նրանց իրենց կապանքներից դուրս:

— Դուք չեք կարող մեզ տիեզերք նետել, - ճչաց Փորդը, - մենք գիրք ենք գրում:

— Դիմադրությունն անհիմաստ է, - նրան ի պատասխան գոռաց Վոզոն պահակը: Դա իր սովորած առաջին արտահայտությունն էր, Վոզոնյան Պահակային Կորպուսին միանալուց հետո:

Կապիտանը թեթևակի հետաքրքրությամբ նայեց և ապա այլ կողմ թեքվեց:

Արթուրը վայրի ակնապիշ հայացքով նայում էր իր շուրջը:

— Ես չե՛մ ուզում հիմա մահանալ, - նա ճչաց: - Ես դեռ գլխացա՛վ ունեմ: Ես չե՛մ ուզում գլխացավով դրախտ գնալ, ես ամբողջովին զայրացած կլինեմ ու չեմ վայելի այն:

Պահակը պինդ բռնեց նրանց երկուսի վզից, ու հարգանքով խոնարհվելով կապիտանի մեջքի ուղղությամբ, քաշեց նրանց երկուսին՝ բողոքելիս, կամրջակից դուրս: Պողպատե դուռը փակվեց ու կապիտանը կրկին մենակ էր: Նա կամաց մրմնջում էր և ինքն իր համար մտորում, թեթևակի շոշափելով իր քանաստեղծությունների տետրակը:

— Հմմմ, - նա ասաց, - հակադրեին հիմնական փոխաբերության այուրռեալիզմը... - Նա մի պահ խորհեց սա, ու հետո մռայլ ժպիտով փակեց գիրքը:

— Մահը նրանց համար չափազանց լավ է, - նա ասաց:

Երկար պողպատապատ միջանցքը արձագանքում էր Վոզոնյան ռետինանման թևատակերի տակ պինդ սեղմված երկու մարդակերպների թույլ պայքարի ձայները:

— Սա հոյակապ է, - թշուշ Արթուրը, - սա իրոք շշմելու է: Թող ինձ դու վայրենի՛:

Վոզոն պահակը քաշեց նրանց առաջ:

— Դու մի անհանգստացիր, - ասաց Ֆորդը, - Ես մի բան կմտածեմ:

Նա հուսալի չէր հնչում:

— Դիմադրությունն անիմաստ է, - բղավեց պահակը:

— Պարզապես այդպիսի բաներ մի ասա, - կմկմաց Ֆորդը: - Ինչպե՞ս կարող է որևէ մեկը դրական հոգեկան տրամադրվածություն պահպանել եթե դու այդպիսի բաներ ես ասում:

— Ասավա՞ծ իմ, - դժգոհեց Արթուրը, - դու խոսում ես դրական հոգեկան տրամադրվածության մասին իսկ քո մոլորակը նույնիսկ չեն ավերել այսօր: Ես այս առավոտ արթնացա ու մտածեցի՝ կանցկացնեմ հաճելի, հանգիստ օր, մի քիչ կարդամ, շանը սանրեմ... Հիմա ցերեկվա չորսից մի քիչ հետո է ու ինձ արդեն դուրս են նետում այլմոլորակային տիեզերանավից՝ վեց լուսային տարի Երկրի ծխող մնացորդներից հեռու՝ - նա թշուշաց ու գլգլաց երբ Վոգոնը ավելի ամուր սեղմեց:

— Լավ, լավ, - ասաց Ֆորդը, - միայն դադարիր խուճապի մատնվել:

— Ո՞վ որևէ բան ասեց խուճապի մատնվելու մասին, - հարձակվեց Արթուրը: - Սա դեռ պարզապես մշակութային շոկն է: Դու սպասիր մինչև ես հանդարտվեմ ու կողմնորոշվեմ իրավիճակի մեջ: *Այդ ժամանակ* կսկսե՛մ խուճապի մատնվել:

— Արթուր դու սկսում ես հիստերիկանալ: Ձայնդ կտրի՛ր:

Ֆորդը փորձեց հուսալքված մտածել, բայց նրան ընդհատեց պահակը՝ նորից գոռալով:

— Դիմադրությունն անիմաստ է:

— Ու դու է՛լ կարող ես ձայնդ կտրել, - հարձակվեց Ֆորդը:

— Դիմադրությունն անիմաստ է:

— Է՛ հանգստացի, հա, - ասաց Ֆորդը: Նա պտտեց իր գլուխը ու նայեց ուղիղ իրեն կալանողի դեմքին: Նրա մոտ միտք հղացավ:

— Դու իրոք վայելու՞մ ես այս տիպի բաներ, - նա հանկարծ հարցրեց:

Վոզոնը կտրուկ կանգնեց ու մի անսահման հիմարության հայացք դանդաղ անցավ իր դեմքի վրայով:

— Վայելու՞մ, - նա թնդաց: - Ի՞նչ նկատի ունես:

— Ես նկատի ունեմ, - ասաց Ֆորդը, - դա քեզ տալի՞ս է լիարժեք, բավարարող կյանք: Ամենուրեք դմփդմփացնելով քայլել, գոռալ, հրել մարդկանց տիեզերանավերից...

Վոզոնը ակնապիշ նայեց ցածր պողպատե առաստաղին ու նրա ունքերը համարյա գլորվեցին իրար վրայով: Նրա բերանը բացվեց: Վերջապես նա ասաց.

— Դե աշխատանքային ժամերը լավն են...

— Պիտի լինեն, - համաձայնվեց Ֆորդը:

Արթուրը պտտեց իր գլուխը՝ նայելով Ֆորդին:

— Ֆորդ, ի՞նչ ես անում, - նա հարցրեց զարմացած շշուկով:

— Օ, ես պարզապես փորձում եմ հետաքրքրվել իմ շրջակա աշխարհով, օքե՞, - նա ասաց: - Փաստորեն ժամերը բավականին լավն են, հա՞, - նա վերսկսեց:

Վոզոնը ակնապիշ նայում էր նրան, մինչ դանդաղաշարժ մտքերը տանջվում էին իր ուղեղի աղոտ խորքերում:

— Հա, - նա ասաց, - բայց հիմա որ ասում ես, առանձին բոպեները բավականին վատն են: Բացի... - նա կրկին մտածեց, ինչը նրան ստիպեց նայել առաստաղին, - մեկ-մեկ, բացի գոռալուց. դա ինձ բավականին դուր է գալիս: - Նա լցրեց իր թոքերը ու բղավեց, - Դիմադրությունը—

— Իհարկե, այո, - Ֆորդը շտապելով ընդհատեց, - դու լավ ես դրանից, երևում է: Բայց եթե մեծամասամբ վատ է, - նա ասաց, բառերին դանդաղ ժամանակ տալով իրենց

թիրախին հասնելու, - ապա ինչու՞ ես դա անում: Ի՞նչն է Աղջիկնե՛րը: Կաշվեղե՞նը:
Մաշդություն՞ը: Կամ դու պարզապես գտնում ես, որ այդ ամենինչի անխմաստ
 տաղտկության հետ համաձայնության գալը հետաքրքիր մարտահրավեր է
 ներկայացնու՞մ:

— Ըմ... - ասաց պահակը, - ըմ... ըմ... ես չիղեմ: Մտածում եմ, ես, կարծես թե,
 պարզապես ... անում եմ, էլի: Իմ մորաքույրը ասաց որ տիեզերանավի պահակը լավ
 կարիերա է երիտասարդ Վոգոնի համար. դե գիտեք, համազգեստը, ցածր կապած
 կաթվածահարիչ ճառագայթի պատյանը, անխմաստ տաղտկությունը...

— Տեսնում ես, Արթուր, - ասաց Ֆորդը, իր փաստարկի վերջին հասնող մարդու
 կերպով, - իսկ դու մտածում ես՝ դու խնդիրներ ունես:

Արթուրը մի տեսակ մտածում էր, որ ուներ: Հաշվի չառնելով իր հարազատ
 մոլորակի հետ կատարված տիան պատմությունը, Վոգոնը նրան արդեն կիսախեղդ էր
 արել ու նրան այդքան էլ դուր չէր գալիս պահակի կողմից տիեզերք նետվելու միտքը:

— Փորձիր հասկանալ *նրա* խնդիրը, - պնդեց Ֆորդը: - Ահա մի խեղճ տղա, նրա
 ամբողջ կյանքի աշխատանքը ամենուրեք դմփդմփացնելով քայլելն է, մարդկանց
 տիեզերանավերից նետելը...

— Ու գոռալը, - ավելացրեց պահակը:

— Ու գոռալը, իհարկե, - ասաց Ֆորդը, շոյելով իր վզի շուրջ սեղմված ճարպալից
 բազուկը ընկերական արհամարհանքով, - ... ու նա նույնիսկ չգիտի, թե ինչու՞ է դա
 անում:

Արթուրը համաձայն էր՝ դա շատ տխուր էր: Նա սա ցույց տվեց ձեռքի մի փոքր,
 թույլ շարժումով, քանի որ չափազանց շնչահեղձված էր խոսելու համար:

Պահակից եկան շփոթության խորը գոմոռոցներ:

— Բայց սպասի՛ր, - կրկին փորձեց Ֆորդը, - կա երաժշտություն, ու արվեստ ու դեռ քեզ պատմելու բանե՛ր: Ա՛ռռռհհհ:

— Դիմադրությունն անիմաստ է, - բղավեց պահակը, ու հետո ավելացրեց, - Հասկանում եք, եթե ես շարունակեմ, վերջիվերջո կկարողանամ Ավագ Գոռացող Օֆիցերի աստիճան ստանալ, ու սովորաբար շատ թափուր պաշտոններ չկան չգոռացող ու չ-մարդկանց-այստեղ-այնտեղ-հիրող օֆիցերների համար, դրա համար ես մտածում եմ՝ ավելի լավ է ես զբաղվեմ նրանով, ինչ գիտեմ:

Նրանք այժմ հասել էին օդախցանի մոտ. դա մի մեծ շրջանաձև մետաղյա դուռ էր, ահեղ ամրությամբ ու ծանրությամբ, տեղադրված նավի ներքին պատի մեջ:

Պահակը օգտագործեց կառավարման վահանը ու դուռը սահուն բացվեց:

— Բայց շնորհակալություն հետաքրքրվելու համար, - ասաց Վոգոն պահակը: - Դե հաջող:

Նա դռանցքով գցեց Ֆորդին ու Արթուրին մի փոքր սենյակի մեջ: Արթուրը պառկած շնչակտուր էր լինում: Ֆորդը թայրտալով շրջվեց ու ուսով ապարդյուն նետվեց վերափակվող դռան վրա:

— Բայց լսի, - նա գոռաց պահակին, - մի ամբողջ աշխարհ կա, որի մասին դու ոչ մի բան չգիտես ... օրինակ ի՞նչ կասես սրա մասին:

Անհուսորեն նա բռնվեց մշակույթի միակ մասնիկից որն անգիր գիտեր. նա հմաց Բեթհովենի Հինգերորդի առաջին տակտը:

— Դա դա դա՛մ: Դա մի բան քո մեջ չի՞ արթնացնում:

— Չէ, - ասաց պահակը, - այդքան էլ չէ: Բայց ես կփոխանցեմ մորաքրոջս:

Եթե նա ասաց մի այլ բան, դա այլևս չլավեց: Դռանցքը հերմետիկորեն փակվեց ու բոլոր ձայները դադարեցին, բացի նավի շարժիչների հեռավոր թույլ բզբոցից:

Նրանք վառ փայլեցրած գլանաձև սենյակում էին, մոտավորապես երկու մետր տրամագծով ու երեք մետր երկարությամբ:

Փորդը շնչասպառ նայեց իր շուրջը:

— Ենթադրում էի՝ խելացի տղա է, - նա ասաց ու հենվեց կոր պատին:

Արթուրը դեռ պառկած էր հատակի կորության մեջ՝ որտեղ որ ընկել էր: Նա վեր չնայեց: Պարզապես պառկած ծանր շնչում էր:

— Մենք հիմա ծուղակի մեջ ենք, չէ՞:

— Այո, - ասաց Փորդը, - մենք ծուղակի մեջ ենք:

— Դե դու մի բան չմտածեցի՞ր: Ինձ թվաց դու ասացիր, որ մի բան կմտածես:

Գուցե մի բան մտածել ես ու ես չեմ նկատել:

— Օ՛ այո, ես մի բան մտածել եմ, - հևաց Փորդը: Արթուրը մեծ սպասումով վեր նայեց:

— Բայց ցավոք, - շարունակեց Փորդը, - դա որոշ չափով ներառում էր այս ոչ օդաթափանց դռանցքի այն կողմում գտնվելը:

Նա քացով խփեց դուռը, որով նրանց նոր ներս էին նետել:

— Բայց լավ միտք էր, հա՞:

— Օ՛ այո, շատ լավը:

— Ի՞նչ էր:

— Դե, ես դեռ մանրամասները չէի մշակել: Այժմ էլ այդքան իմաստ չկա, չէ՞:

— Ուրեմն ... ըմ, հիմա ի՞նչ է լինելու:

— Ահ, ըմ, դե մի քանի բուսական մեր դիմացի դռանցքը ինքնուրույն կրացվի ու ենթադրում եմ մենք կարծակվենք խորը տիեզերք ու շնչահեղձ կլինենք: Եթե լիաթոք շունչ քաշես, հետո վերցրած օդով կարող ես մինչև երեսուն վայրկյան դիմանալ, իհարկե... - ասաց Ֆորդը: Նա խցկեց իր ձեռքերը մեջքի հետևը, բարձրացրեց ունքերը ու սկսեց հմել մի հին Բետելգեյզյան մարտական գովերգ: Արթուրի աչքին նա հանկարծ շատ այլմոտրակային երևաց:

— Փաստորեն այսպես: - ասաց Արթուրը, - Մենք մահանալու ենք:

— Այո, - ասաց Ֆորդը, - չնայած ... ո՛չ: Սպասի՛ր, - նա հանկարծ ցատկեց սենյակի երկայնքով՝ Արթուրի մեջքի հետևը: - Այս ի՞նչ անջատիչ է, - նա գոռաց:

— Ի՞նչ: Որտե՞ղ, - գոռաց Արթուրը՝ շրջվելով:

— Չէ, ես պարզապես կատակ էի անում, - ասաց Ֆորդը, - մենք իրոք մահանալու ենք:

Նա կրկին հենվեց պատին ու շարունակեց մեղեդին այն պահից, որտեղից դադարել էր:

— Գիտես, - ասաց Արթուրը, - այսպիսի պահերին է, երբ ես ծուղակի մեջ եմ Վոզոնյան օդախցանում Բետելգեյզեից տղամարդու հետ, ու շուտով շնչահեղձ լինելուց մահանալու եմ խորը տիեզերքում, որ մտածում եմ՝ երանի փոքր ժամանակ մայրիկիս լսած լինեի:

— Ինչու՞, ի՞նչ էր քեզ ասում:

— Չգիտեմ, չէի լսում:

— Ահ, - Ֆորդը շարունակեց հմել:

«Սա հիանալի է,» Արթուրը մտածեց ինքն իրեն, «Նելսոնի այունը¹ վերացել է, Մակդոնալդսոնները վերացել են, մնացել են միայն ես ու *Մեծ մասամբ անվտանգ* բառերը: Հիմա էլ ցանկացած պահին միայն կմնա *Մեծ մասամբ անվտանգ*: Իսկ երեկ մոլորակը, թվում էր՝ այնքան լավ էր առաջ գնում»:

Շարժիչը դռնաց:

Թույլ ֆշռոցը անեց, դառնալով հոսող օդի խլացուցիչ ոռնոց, երբ դրսի դռանցքը բացվեց դատարկ սևության մեջ, զարդարված մանր, անհնարին պայծառ լույսի կետերով: Փորդն ու Արթուրը արձակվեցին տիեզերք ինչպես երկու խցանե փամփուշտ խաղալիք հրացանից:

¹ Լոնդոնի Թրաֆալգարյան հրապարակի կենտրոնում գտնվող հուշարձան: